2.11. ВЕБ-ГЕОПОРТАЛИ ТА ІНТЕРАКТИВНІ ТУРИСТИЧНІ КАРТИ ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Антоніна Зарубіна, Лариса Семенюк

Анотація. *У розділі розглядається роль вебгеопорталів та інтерактивних туристичних карт у популяризації туристично-рекреаційного потенціалу регіону. Проаналізовано природний, історико-культурний, санаторно-курортний та інфраструктурний туристичний потенціал Кіровоградської області, а також наявні цифрові інструменти для його представлення, зокрема, Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини. Встановлено, що, на відміну від сусідньої Черкаської області, Кіровоградщина не має власного інтерактивного геопорталу з картографічним інтерфейсом. На основі узагальнення вітчизняного досвіду розробки туристичних геопорталів запропоновано концептуальну функціональну модель вебгеопорталу туристичного потенціалу Кіровоградської області, що охоплює тематичні шари природних, історико-культурних та інфраструктурних об'єктів, а також модуль побудови маршрутів. Обґрунтовано очікувані результати впровадження геопорталу для розвитку туризму в регіоні.*

Ключові слова: *геоінформаційні системи, вебгеопортал, інтерактивна карта, туристичний потенціал, Кіровоградська область, цифровізація туризму.*

Цифрова трансформація суспільного життя дедалі відчутніше впливає на туристичну галузь: вибір напрямку подорожі, планування маршруту та ознайомлення з об'єктами показу сьогодні значною мірою опосередковані цифровими картографічними сервісами. Геоінформаційні системи (ГІС) та веб-картографія перетворилися з вузькоспеціалізованих інструментів географів на масові засоби комунікації між територією та потенційним туристом (Шевчук та ін., 2025). Впровадження геоінформаційних технологій у туристичну сферу дає змогу створити цілісну геопросторову модель регіону, яка одночасно слугує довідковим, навігаційним та маркетинговим інструментом (Поморцева & Герасименко, 2019).

Кіровоградська область має вагомий, проте недостатньо реалізований туристично-рекреаційний потенціал: значну кількість пам'яток історії та культури, розвинену мережу об'єктів природно-заповідного фонду, потенціал сільського зеленого туризму (Семенюк, 2023). Водночас інформація про ці ресурси розпорошена між офіційними сайтами органів влади, сторінками окремих закладів та профілями в соціальних мережах, що ускладнює для туриста цілісне сприйняття туристичної пропозиції регіону в просторовому вимірі. На відміну від низки інших областей України, де вже функціонують інтерактивні туристичні карти та геопортали, Кіровоградська область такого інструменту наразі не має.

Метою дослідження є обґрунтування доцільності та концептуальної моделі веб-геопорталу як засобу популяризації туристичного потенціалу Кіровоградської області на основі аналізу наявних цифрових ресурсів регіону та узагальнення досвіду створення туристичних геопорталів в Україні.

Для досягнення мети поставлено наступні завдання: узагальнити теоретичні засади застосування геоінформаційних технологій у туризмі; охарактеризувати туристично-рекреаційний потенціал Кіровоградської області як об'єкт цифрового картографування; проаналізувати наявні інформаційні інструменти популяризації туризму в області; запропонувати концептуальну функціональну модель веб-геопорталу регіону.

Під веб-геопорталом розуміють інтернет-ресурс, який забезпечує доступ до просторово прив'язаних даних через картографічний інтерфейс і, на відміну від звичайного каталогу чи довідника, дає змогу користувачеві самостійно взаємодіяти з картою: наближати й віддаляти зображення, накладати тематичні шари, здійснювати пошук об'єктів за назвою чи категорією чи будувати маршрут. Дослідники визначають, що базовими функціональними вимогами до

туристичного геопорталу є інтуїтивна навігація картою, пошук об'єктів, фільтрація за видами туризму та можливість прокладання маршруту (Шевчук & Нестерчук, 2020).

В Україні напрацьовано певний досвід створення регіональних туристичних інтерактивних карт. Шевчук та Нестерчук (2020) проаналізували можливості таких проєктів, як «Інтерактивна туристична карта Тернопільської області», «Туристична Житомирщина» та карта об'єктів екскурсійного туризму в Сокирянському районі, і встановили, що ефективність подібних ресурсів визначається не лише повнотою бази даних про об'єкти показу, а й якістю картографічного рушія та зручністю мобільної версії. Показовим є також досвід сусідньої з Кіровоградською Черкаської області, де обласна державна адміністрація підтримує офіційну інтерактивну карту з набором тематичних шарів, серед яких, зокрема, шар «Туристичні пам'ятки», а окремий туристичний бренд-портал області доповнено друкованими туристичними картами українською та англійською мовами й мобільним застосунком «Подорожуй Черкащиною» (Черкаська обласна державна адміністрація, б.д.-a; б.д.-b). Подібні муніципальні геопортали впроваджено також на рівні окремих міст, зокрема у Чернівцях.

У прикладних розробках для побудови туристичних веб-карт застосовують як універсальні картографічні бібліотеки з відкритим кодом (Leaflet, OpenLayers), так і хмарні платформи на кшталт ArcGIS Online, що дозволяють оперативно створювати й публікувати тематичні карти без глибоких навичок програмування (Шевчук & Нестерчук, 2020). Водночас дослідники геоінформаційного моделювання туристичних дестинацій наголошують, що технологічна складова – лише один з елементів геопорталу: не менш важливими є стандартизація й векторизація вихідних даних про об'єкти та формування єдиного координатного поля території (Шевчук та ін., 2025), а також інтеграція геопросторового модуля з логікою побудови туристичного маршруту (Поморцева, Герасименко, 2019). Таким чином, теоретичне підґрунтя дослідження формують напрацювання щодо функціональної структури туристичних геопорталів, технологічних рішень для їх реалізації та принципів організації геопросторових даних, які надалі застосовано для аналізу ситуації в Кіровоградській області.

Туристично-рекреаційний потенціал регіону розуміють як наявність природних і матеріальних ресурсів та можливостей, що можуть бути використані для розвитку туристичної та рекреаційної діяльності, – сукупність органічно взаємопов'язаних природних і матеріальних засобів, здатних у процесі взаємодії формувати туристичний продукт. Залучення туристично-рекреаційних ресурсів – природних, лікувально-оздоровчих, культурно-історичних, розважальних об'єктів – здатне підвищити економічний потенціал регіону за рахунок надходжень від туристичних, оздоровчих та рекреаційних послуг, а також сприяти відновленню й ефективному використанню наявного капіталу (Герасименко, 2016).

Кіровоградська область розташована в центральній частині України, у межиріччі Дніпра і Південного Бугу; площа області становить 24,6 тис. км², або 4% території країни. Територія лежить у межах лісостепової та степової фізико-географічних зон, а річкова мережа належить до басейнів Дніпра (Інгулець, Цибульник) та Південного Бугу (Інгул, Синюха, Синиця). Така фізико-географічна різноманітність території створює природну основу для розвитку водного, спортивного, екологічного, лікувально-оздоровчого та інших видів туризму.

Історико-культурний потенціал регіону є значним: на державному обліку в області перебуває 5623 пам'ятки, що можуть слугувати основою для організованого туристичного відвідування (Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини, б.д.). Серед них 392 пам'ятки архітектури, з яких 17 – національного значення, зокрема залишки укріплень Чорноліського городища (VII ст. до н. е.), фортеця Святої Єлисавети (XVIII ст.), Грецька та Хрестовоздвиженська церкви (XIX ст.) (Маслова, 2018). До найбільш популярних об'єктів показу належать заповідник-музей І. К. Тобілевича (Карпенка-Карого) «Хутір Надія», дендропарк М. Давидова «Веселі Боковеньки», Онуфріївський дендропарк, Кіровоградські

обласні краєзнавчий і художній музеї, Музей ракетних військ стратегічного призначення (Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини, б.д.).

Рекреаційний потенціал області представлений розгалуженою мережею природно-заповідного фонду – 207 територій та об'єктів на загальній площі 98244,71 га, серед яких ландшафтні заказники «Чорноліський» та «Монастирище», урочище «Каскади», ландшафтний заказник «Велика і Мала Скелі» (Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини, б.д.). Крім того, понад 12,8 тис. га лісових територій області мають отримати природоохоронний статус у складі національного природного парку «Чорний Ліс»: відповідне рішення про погодження його створення Кабінет Міністрів України ухвалив 10 червня 2026 року.

Лікувально-оздоровчий потенціал області ґрунтується на використанні унікальних природних ресурсів, зокрема радонових вод та лікувальних грязей; основним рекреаційним центром цього напряму є Знам'янська бальнеологічна лікарня, яка фактично виконує функції багатопрофільного санаторію й надає послуги з лікування та реабілітації пацієнтів із захворюваннями опорно-рухового апарату, серцево-судинної, нервової та ендокринної систем, шлунково-кишкового тракту, шкіри, а також гінекологічними захворюваннями. Дослідники наголошують, що Центральноукраїнський регіон загалом має значний, а за окремими напрямами – унікальний природно-ресурсний потенціал для оздоровчо-рекреаційної та спортивної діяльності, реалізація якого потребує сприятливого інвестиційного клімату, модернізації санаторно-курортної інфраструктури та системного просування регіону на туристичному ринку (Зарубіна та ін., 2024). В умовах повномасштабної війни окремої актуальності набуває активний туризм як інструмент фізичної реабілітації та відновлення боєздатності військовослужбовців: практичні кейси українських проєктів («Центр Рафтингу», «tuReCOVERY») підтверджують ефективність туристичних і спортивних програм для фізичного, психологічного та соціального відновлення учасників бойових дій (Зарубіна та ін., 2025). Прикладами успішної реалізації туристичного потенціалу, зазначеними в Обласній програмі розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022–2027 роки, є, зокрема, парк-готель «Скіфія» (с. Захарівка, Новоукраїнський р-н), комплекс об'єктів «Приютівський парк» (с. Приютівка, Олександрійський р-н), дендрологічний парк у м. Кропивницькому (у період цвітіння тюльпанів) та туристично-розважальний комплекс «Хутір «Козацька Долина»» (с. Карбівка, Новоукраїнський р-н) (Обласна програма розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022–2027 роки, 2021). Ці та подібні об'єкти формують основу передусім для екологічного, лікувально-оздоровчого та подієвого (фестивального) туризму: щороку в регіоні відбуваються Центральноукраїнський музейно-туристичний фестиваль, фестиваль «Світле місто», свято театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти» та інші заходи.

Інфраструктурну складову туристичного потенціалу забезпечують понад 70 суб'єктів туристичної діяльності. Готельне господарство представлене 36 готелями та комплексами. Діють 45 баз відпочинку та 12 оздоровчих закладів. Окремим перспективним напрямом розвитку туристичного сектора є сільський зелений туризм: відповідні послуги надають 22 гостинні садиби (Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини, б.д.), розвиток якого як чинника відродження сільських територій регіону досліджують Зарубіна та Семенюк (2025). Кількісне співвідношення основних видів туристичної інфраструктури області наведено на рис. 1.

Наведені дані підтверджують, що туристично-рекреаційний потенціал Кіровоградської області є багатокомпонентним і просторово розосередженим по всій території регіону: природні, історико-культурні, лікувально-оздоровчі та інфраструктурні об'єкти утворюють щільну мережу, ефективне представлення якої потребує саме геопросторового, а не суто текстово-довідкового підходу до організації інформації. Основним офіційним цифровим ресурсом популяризації туризму в регіоні є Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини (travel.library.kr.ua), який адмініструється обласною універсальною науковою бібліотекою. Портал структуровано за тринадцятьма видами туризму – культурно-

пізнавальним, історичним, гастрономічним, екологічним, сільським, релігійним, спортивним, водним, велосипедним, індустріальним, освітнім, лікувально-оздоровчим та діловим, – а також містить розділи «Маршрути», «Турпослуги», «Події» і «Путівник» з інформацією про музеї, театри, галереї та заклади розміщення. Портал доповнено сторінками у Facebook, Instagram та YouTube, що свідчить про системний підхід до просування регіону в цифровому середовищі.

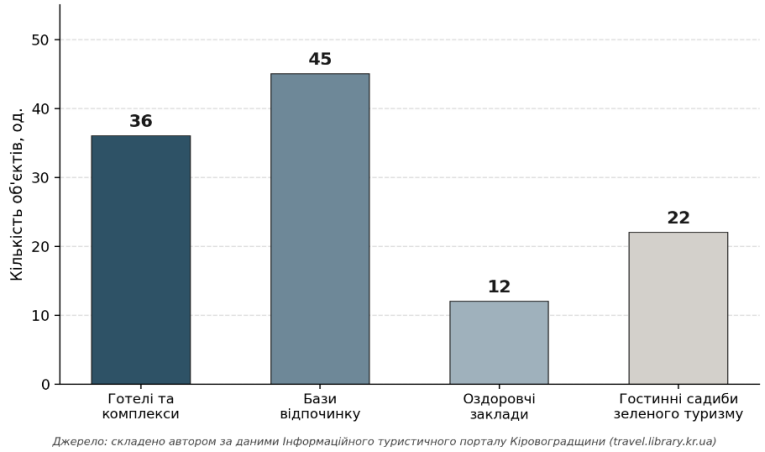

Рис. 1. Об'єкти туристичної інфраструктури Кіровоградської області

Водночас архітектура порталу залишається каталожно-довідниковою: інформація про об'єкти подається у вигляді текстових описів і світлин, згрупованих за категоріями, без єдиного картографічного інтерфейсу, який дозволяв би переглянути просторове розташування об'єктів, відфільтрувати їх за відстанню від обраної точки чи автоматично побудувати маршрут між кількома локаціями. Це суттєво обмежує можливості порталу як інструменту практичного планування подорожі, порівняно з інтерактивними геопросторовими рішеннями.

Для порівняння: у низці інших областей України вже реалізовано геопросторові туристичні продукти. «Інтерактивна туристична карта Тернопільської області» та ресурс «Туристична Житомирщина» (tic.zt.ua) надають користувачеві саме картографічний доступ до туристичних об'єктів регіону (Шевчук, Нестерчук, 2020). Особливо показовим є досвід безпосередньо сусідньої Черкаської області: обласна державна адміністрація підтримує офіційну інтерактивну карту регіону, у якій користувач може вмикати й вимикати тематичні шари – територіальні громади, медичні установи, музеї, громадські та районні ради, а також окремий шар «Туристичні пам'ятки» (Черкаська обласна державна адміністрація, б.д.-a). Крім того, офіційний портал туристичного бренду «Черкащина – місце сили» пропонує друковані туристичні карти області українською та англійською мовами і мобільний застосунок «Подорожуй Черкащиною» для планування подорожей (Черкаська обласна державна адміністрація, б.д.-b). Отже, порівняно з сусідньою Черкаською областю, яка вже поєднує офіційну геопросторову карту з тематичним туристичним шаром та мобільний застосунок, Кіровоградська область відстає у впровадженні геопросторового підходу до популяризації туризму, попри порівнянний обсяг наявних туристичних ресурсів.

З огляду на виявлену прогалину та узагальнений досвід українських регіонів, пропонується концептуальна функціональна модель веб-геопорталу туристичного потенціалу Кіровоградської області (рис. 2). Модель побудована за принципом тематичних шарів, що накладаються на єдину картографічну основу, і складається з чотирьох рівнів.

Перший рівень – інтерфейс користувача, який забезпечує інтерактивну навігацію картою (наближення/віддалення, перетягування), пошук об'єктів за назвою чи ключовим словом, фільтрацію за видом туризму, побудову маршруту між обраними точками та можливість залишити відгук.

Другий рівень – картографічний рушій, що технічно реалізує візуалізацію карти; з огляду на досвід українських регіональних проєктів, доцільним є використання відкритих

бібліотек Leaflet або OpenLayers або хмарної платформи ArcGIS Online, яка не потребує розгортання власної серверної інфраструктури (Шевчук, Нестерчук, 2020).

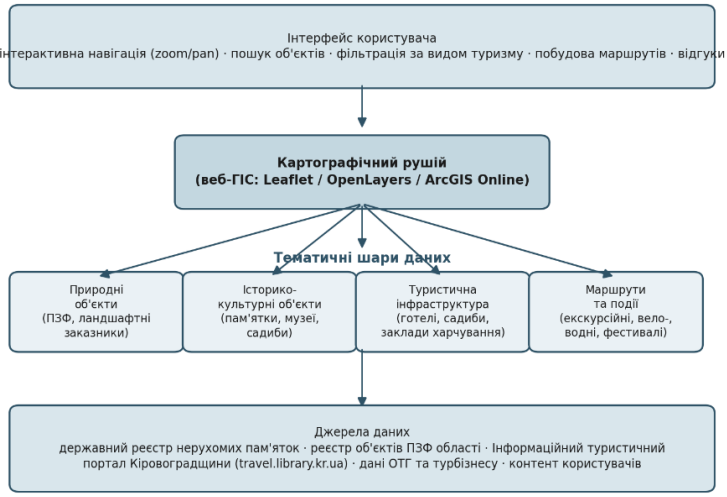

Рис. 2. Концептуальна функціональна модель веб-геопорталу туристичного потенціалу Кіровоградської області
Джерело: побудовано авторами.

Третій рівень моделі – тематичні шари даних: шар природних об'єктів (території природно-заповідного фонду, ландшафтні заказники), шар історико-культурних об'єктів (пам'ятки архітектури, музеї, садиби), шар туристичної інфраструктури (заклади розміщення й харчування, гостинні садиби, лікувально-оздоровчі заклади) та шар маршрутів і подій (екскурсійні, велосипедні, водні маршрути, фестивалі). Такий поділ дає змогу користувачеві вмикати й вимикати шари залежно від власного туристичного інтересу, що відповідає логіці існуючого порталу travel.library.kr.ua, структурованого за видами туризму, але реалізує її у просторовому, а не лише текстовому вигляді.

Четвертий рівень – джерела даних, серед яких державний реєстр нерухомих пам'яток, реєстр територій та об'єктів природно-заповідного фонду області, наявний Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини, обласна програма розвитку туризму, дані об'єднаних територіальних громад і суб'єктів туристичного бізнесу, а також контент, згенерований користувачами (світлини, відгуки). Використання наявного порталу як одного з джерел даних дозволяє не дублювати вже виконану роботу з наповнення текстового контенту, а розглядати геопортал як просторову надбудову над існуючою інформаційною системою.

Упровадження запропонованої моделі здатне дати кілька практичних ефектів для розвитку туристичної галузі регіону. По-перше, це підвищення цифрової видимості туристичного потенціалу області для потенційних відвідувачів, які дедалі частіше планують подорож саме за допомогою інтерактивних карт. По-друге, геопортал полегшує практичне планування маршруту вихідного дня чи багатоденної подорожі за рахунок функції автоматичної побудови маршруту між обраними об'єктами. По-третє, геопросторове представлення гостинних садиб і лікувально-оздоровчих закладів сприятиме більш рівномірному розподілу туристичних потоків між обласним центром та сільською місцевістю, підтримуючи мале туристичне підприємництво в громадах. Нарешті, наявність шару природно-заповідного фонду, зокрема майбутнього національного парку «Чорний Ліс», дає змогу поєднати завдання популяризації туризму із завданнями екологічної просвіти та збереження природної спадщини регіону.

Проведений аналіз засвідчив, що Кіровоградська область має значний, але недостатньо реалізований у цифровому просторі туристично-рекреаційний потенціал: 5623 пам'ятки на державному обліку, розгалужену мережу природно-заповідного фонду площею понад 98 тис.

га (яка найближчим часом поповниться національним парком «Чорний Ліс»), розвинений лікувально-оздоровчий комплекс та мережу закладів сільського зеленого туризму. Наявний Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини виконує важливу довідникову функцію, проте, на відміну від низки інших областей України (Тернопільської, Житомирської) та, зокрема, сусідньої Черкаської області, яка вже поєднує офіційну інтерактивну карту з тематичним туристичним шаром і мобільний застосунок для подорожей, Кіровоградщина не має власного інтерактивного геопорталу з картографічним інтерфейсом. На основі узагальнення теоретичних засад застосування геоінформаційних технологій у туризмі та практичного досвіду створення регіональних туристичних геопорталів в Україні запропоновано концептуальну чотирирівневу функціональну модель веб-геопорталу Кіровоградської області, що охоплює інтерфейс користувача, картографічний рушій, тематичні шари даних і джерела даних. Реалізація такої моделі здатна підвищити цифрову видимість туристичного потенціалу регіону, полегшити планування подорожей та підтримати розвиток сільського зеленого туризму в громадах області.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою детальної технічної специфікації геопорталу, оцінкою вартості його впровадження та методики наповнення тематичних шарів первинними геопросторовими даними.

Список використаних джерел

Герасименко, В.Г. (ред.) (2016). *Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія.* ОНЕУ.

Зарубіна, А. В., Кирпенко, В. М., Коломієць, Н. А., Полтавець, А. І., & Данилішин, І. М. (2025). Роль активного туризму та фізичної підготовки в реабілітації та відновленні боєздатності військовослужбовців. *Фізичне виховання та спорт,* (1), 199–207. https://doi.org/10.26661/2663-5925-2025-1-26

Зарубіна, А. В., Кирпенко, В. М., Коломієць, Н. А., Полтавець, А. І., & Щербатюк, Н. І. (2024). Перспективи розвитку оздоровчо-рекреаційної та спортивної діяльності в Центральноукраїнському регіоні. *Фізичне виховання та спорт,* (1), 44–54. https://doi.org/10.26661/2663-5925-2024-1-06

Зарубіна, А., & Семенюк, Л. (2025). Розвиток сільського зеленого туризму як чинник відродження сільських територій регіону. *Економіка та суспільство*, (72). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-31

Інформаційний туристичний портал Кіровоградщини. (б.д.). Про регіон. URL: https://travel.library.kr.ua/region/

Маслова, Н. (2018). *Соціокультурні передумови для рекреаційно-туристичної діяльності в Кіровоградській області*. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/maslova.htm

Обласна програма розвитку туризму у Кіровоградській області на 2022–2027 роки. (2021). Затверджена рішенням Кіровоградської обласної ради від 03.12.2021 № 209. URL: https://shorturl.at/2HZBh

Поморцева, О.Є., & Герасименко, М.Д. (2019). Розробка туристичного маршруту за допомогою геоінформаційних технологій. *Системи обробки інформації, 1*(156), 37-43. URL: https://shorturl.at/iYt5w.

Семенюк, Л. Л. (2023). Розвиток туристичної галузі в Кіровоградській області: стереотипи і реальність. *Економіка та суспільство*, (52). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-33

Черкаська обласна державна адміністрація. (б.д.-a). *Інтерактивна карта Черкаської області*. URL: https://ck-oda.gov.ua/interaktivna-karta-cherkaskoyi-oblasti/

Черкаська обласна державна адміністрація. (б.д.-b). *Туризм.* URL: https://ck-oda.gov.ua/turyzm/

Шевчук, Б., & Нестерчук, І. (2020). Аналіз можливостей інтерактивних карт, створених на базі ГІС, для потреб туризму в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка,* (3), 147–154. https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.18

Шевчук, С., Шуканов, П., & Єгоров, О. (2025). Застосування геоінформаційних систем і технологій у географії туризму: моніторинг туристичних дестинацій та планування рекреаційного розвитку. *Економіка та суспільство*, (75). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-57